

2.1 Den offisielle åpningen av instituttet 21. april 1972

Michael 2022; 19; Supplement 29; 19–25.

Fredag 21. april 1972 var endelig dagen kommet for den offisielle og høytidelige åpning av Institutt for almenmedisin ved Universitetet i Bergen. Det var Den norske lægeforening, eier av instituttet, som var vert for åpningshøytideligheten. I dette kapitlet omtales åpningshøytideligheten, men først og fremst kan vi presentere bildemateriale og avisomtaler. Tidsskrift for Den norske lægeforening omtalte åpningen over hele fem sider. Blant annet ble tre av talene gjengitt i sin helhet.

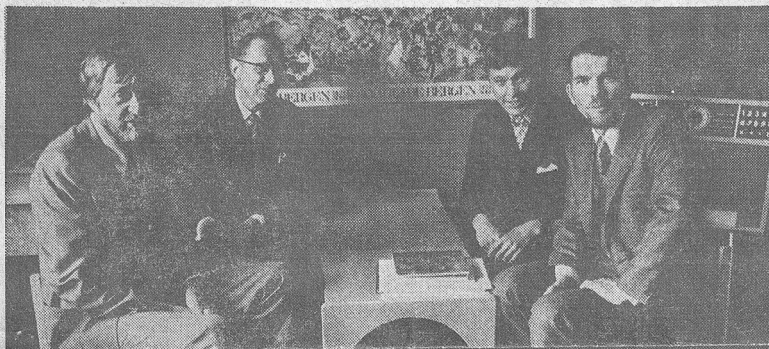
Av invitasjonen fra legeforeningen fremgår det at arrangementet skulle foregå i Bergen Diakonissehjems forelesningssal ved Sykepleierskolen kl. 13.00 og var antatt å vare en times tid. Deretter ville det bli anledning til å se instituttets lokaler, og det ville bli enkle forfriskninger.

Om lag 50 personer ble invitert, og de fleste møtte. Legeforeningen var sterkt representert ved presidenten, reservelege Jon Skåtun, generalsekretær Odd Bjercke, kontorsjef Øivind Christensen, avdelingssjef Helge Hofsten og redaktør Einar Johannessen (senere mangeårig i NRK) som refererte for legetidsskriftet. Universitetets og fakultetets faglige og administrative ledelse var representert med rektor Arne-Johan Henrichsen, dekanus Torstein Bertelsen og en rekke administrative ledere. Bergen kommune stilte med ordfører Ole Myrvoll og varaordfører og overlege Eilert Eilertsen og en stor delegasjon administrative. De to andre professorene i allmenmedisin i Norge, Christian Borchgrevink (UiO) og Victor Lindén (UiTø), var begge til stede. Ellers var der fylkeslege, arkitekt, mange fra Bergen Diakonissehjem og sykehuset, samt alle instituttets ansatte. Helsedirektør Karl Evang var invitert, men meldte forfall.

Det var tre hovedtalere. Presidenten i legeforeningen, Jon Skåtun, la vekt på de store utfordringene i norsk allmenmedisin som instituttet skulle

INSTITUTT FOR ALLMENNEMEDISIN 'ÅPNET:

«Tredelt oppgave, undervisning, forskning og praktisk legearbeid»

Fire av legene på det nye instituttet, fra venstre Peer Høvik, professor Sigurd Humerfelt, Jon Efskind og Kjell Johansen. Egil Fuglum var fraværende ved innvielsen i går.

— Instituttet for almenmedisin får tre oppgaver, undervisning, forskning og praktisk legearbeid ved gruppepraksis. Undervisningen vil konsentrere seg om studentenes grunnutdanning, en praksisorientert undervisning hvor de vordende leger vil få studere sykdommer som de vanligvis ikke får se i hospitalene, og de får en rettleiding i hvordan moderne praksis drives.

Det er også meningen at distriktlegene i områdene rundt Bergen skal trekkes inn i denne undervisningsform, sa styren for instituttet, professor dr. med. Sigurd Humerfelt ved den offisielle åpning i går.

Instituttet vil også ta seg av videre- og etterutdanningen av de ferdige leger. Forskningsprogrammet må utvikles gradvis, en rekke oppgaver innen den primære helsetjeneste trenger nærmere analyse, fremholdt professor Humerfelt. De stadig stigende utgifter til vårt helsevesen setter krav til prioritering av våre ressurser. De nye tekniske hjelpemidler og diagnostiske metoder som tas i bruk av våre hospitaler finner etter hvert sin plass hos den privatpraktiserende lege, det samme gjelder nye behandlingsmetoder.

Studier av vårt sykdomspanorama er særlig viktig: De kroniske sykdommer, hjerte-karsykdommene, og de eldres helse og

velferd er en utfordring til vårt helsevesen.

I gruppepraksisen har Bergen fått tilskudd av fire dyktige allmennpraktiserende leger som vil arbeide fram en allmennpraksis etter en så optimal standard som mulig. Man vil nå forsøke å legge opp en modell av den primære helsetjeneste innenfor Årstad menighet, kartlegge den helse-service som denne befolkning har, og om mulig beregne omkostningene.

Instituttet har fått sine lokaler i Diakonisseysykehusets anlegg på Haraldsplass, og innvielsen i går skjedde i nærvær av en rekke innbudte. Ettersom instituttet er kommet i stand ved midler fra Den Norske Lægeforenings fond til etterutdanning og ved gaveprofessorat fra foreningen var den representert både ved presidenten, reservelege Jon Skaathun og generalsekretæren, Odd Bjercke. I sin tale ved åpningen pekte dr. Skaathun på at man i en rekke år har hatt for få leger, særlig allmennpraktiserende. Lægeforeningen har vært sterkt opptatt av disse spørsmål, og det var stor glede da man i 1967 klarte å skaffe midler til det første institutt. Det var da bare to tilsvarende i Europa. Skaathun takket Diakonisseysykehuset for velvilighet og positiv innstilling, og håpet instituttet måtte bli til beste for pasientene. Rektor ved Universitetet i Bergen, professor Arne Henriksen, pekte på at tallet på allmennpraktiserende leger stadig var sunket, også sammenliknet med legetallet ellers. Det ser ut til at denne tendens er kulminert, men det trengs tiltak til å stimulere legetilgangen. Han mente lægeforeningen hadde vist fremsyn og initiativ slik at alle våre tre universiteter i dag har professorer i allmennmedisin. Professor Humerfelt takket alle de som hadde medvirket til det gode resultat.

— Bare 10–15 prosent av pasientene havner på sykehus, for de øvrige blir pasientene tatt hånd om av de privatpraktiserende leger, sier professor Humerfelt, og dermed får studentene ikke se mange sykdommer i sykehusene. Studentene trenger et addendum i sin utdanning. Her skal de få se det vanlige menneske oppsøke en vanlig lege.

Etterutdanningen av leger kan vi ikke ordne alene, men i samarbeid med universitetet. Forskningen må utvikles gradvis, vi bruker 13–14 milliarder kroner totalt i helsetjenesten, her er opplagt forskningsoppgaver å ta fatt på. Når det gjelder gruppepraksisen må vi samarbeide med helserådet og sosialvesenet.

Vi er allerede godt i gang med gruppepraksisen, men tar fremdeles i mot pasienter. Om fjorten dagers tid skulle vi være fullengasjert her, og vi kommer til å gi god og effektiv service. Det er meningen å komme i gang med legeservice fra 8.30 til 18, da sykebesøksformidlingen trer i virksomhet. Ellers vil jeg gjerne ha nevnt at ettersom spesialiseringen stadig fører til mer oppdeling blir det større behov for noen som ser helheten, for allmennpraktikere.

Figur 1: Bergens Tidende rapporterer fra åpningen. Faksimile fra 22. april 1972.

være med å løse. Legeforeningen hadde støttet en rekke tiltak til beste for faget, opprettelsen av allmenntedisinske institutter var bare et i rekken. Han gratulerte professor Humerfelt med stillingen, som han hadde «fått i verdig konkurranse». Og så ble instituttet overlatt til Universitetet i Bergen. Rektor Arne-Johan Henrichsen holdt en kort tale der legeforeningen ble takket «for at den så generøst har satt vårt medisinske fakultet i stand til å ta opp denne nye og betydningsfulle oppgaven».

Sigurd Humerfelt gikk i sin tale gjennom historien frem til denne gledens dag for både legeforeningen og fakultetet. Han la avgjørende vekt på behovet for å satse på allmennlegenes videre- og etterutdanning, samt å starte studentundervisning i allmenntedisin. Studentene måtte få innblikk i de sykdommene som de vanligvis ikke fikk se i hospitalene, og de skulle få veiledning i hvordan moderne allmennpraksis skal drives. Forskningen måtte utvikles gradvis, og Humerfelt så for seg flere satsingsfelt, blant annet helseøkonomi, diagnostiske metoder, studier over sykdomspanoramaet utenfor sykehus, samt sosialmedisinske problemstillinger. Han la også vekt på gruppepraksisens betydning for Bergen by, som hadde mangel på leger, og antydte at praksisen skulle prioritere det geografiske nærområdet når det gjaldt pasienter og også mulige forskningsprosjekter.

*Figur 2. De tre professorene i allmenntedisin i 1972. Fra venstre Sigurd Humerfelt, Christian Borchgrevink (UiO) og Victor Lindén (UiTø).
Foto: Privat.*

Figur 3: Mottakelse hjemme hos Humerfelt etter åpningen. Stående bak fra venstre: Einar Johannessen (legeforeningen), Gudda Humerfelt, Helge Hofsten og Øivind Christensen fra legeforeningen. Rundt bordet i front og videre venstre: Professor Martin Seip (UiO), Odd Bjercke og Jon Skåtun (legeforeningen), Sigurd Humerfelt, Christian Borchgrevink (Uio), Victor Lindén (UiTø) og stadsfysikus i Bergen Else Johanning. Foto: Privat.

*Figur 4:
Legeforeningens president, Jon Skåtun, i samtale med overlege og varaordfører i Bergen, Eilert Eilertsen (til venstre). Foto: Privat.*

Åpningsseremonien ble dekket av *Bergens Tidende*, *Morgenavisen* og *Dagen*, og det foreligger også noen bilder fra arrangementet (figur 1–4).

Lokalene

Instituttets lokaler var i byggets to nederste etasjer. I sokkeletasjen (237 kvm) var det et venterom, forkontor for professor og så kontoret for universitetsansatte i rekke ut mot parkeringsplassen. Til slutt kom instituttets bibliotek, som også var møterom og lunsjrom med minikjøkken. På baksiden av midtkorridoren var det sanitærrom og diverse lagerrom samt tekniske rom, alle uten vindu.

I andre etasje (290 kvm) holdt gruppepraksisen til, med stort venterom, resepsjon, fire legekontorer med forkontor i front, og laboratorium og skrive-stue bak mot terrenget opp mot Ulriken. Lokalene gikk ikke langs hele fasaden, da det var en 3-roms leilighet på 90 kvm på enden av etasjen. Av hensyn til det visuelle inntrykket av bygget hadde samtlige legekontorer utgangsdør til egen balkong, på lik linje med leilighetene i resten av huset.

Kunstnerisk utsmykning

Rektor Carl Runar Børresen ved Bergen kunsthåndverksskole var kunst-konsulent for lokalene. Det ble kjøpt inn en god del kunst i form av grafikk for å utsmykke både fellesarealer og enkeltkontor (figur 5). Det er imidler-tid to svært store vegghengte keramikkarbeider, «Sol» og «Uten tittel», som først og fremst huskes fra instituttet (figur 6 og 7). Begge er utført av Eva Børresen, Carl Runar Børresens kone, som er en anerkjent keramiker.

Figur 5: Det ble innkjøpt en lang rekke kunstverk som utsmykning av instituttets lokaler og kontorer. Her er fire grafiske blad av kunstneren Harald Løseth (f. 1948). De fire motivene er laget som illustrasjoner til den berømte novellen «Forvandlingen» av Franz Kafka. Novellen er nylig omtalt i Tidsskriftet (Tuft, 2019). Foto: Arnegeir Berge.

Figur 6. «Sol», keramikkarbeid av Eva Børresen, laget til åpningen av instituttet. Kunstverket hang i legesenterets lokaler. Det ble ikke tatt med ved flyttingen til Kalvarveien, men ble funnet i noe forkommen tilstand stående ute på en balkong i Ulriksdal 8c i 2012. En redningsaksjon ble satt i gang, og kunstverket er sikret for ettertiden. Foto: Arngeir Berge.

Litteratur

- Institutt for almenmedisin i Bergen åpnet. *Tidsskr Nor Lægeforen* 1972; 92: 1216-20.
Johannessen E. Vi intervjuer: Sigurd Humerfelt. *Tidsskr Nor Lægeforen* 1972; 92: 1205-7.
Tuft M. Forvandlingen. *Tidsskr Nor Lægeforen* 2019; 139: 641-2.

Figur 7: «Uten tittel», keramikkarbeid av Eva Børresen, laget til åpningen av instituttet. Kunstneren opplyste i 2004 at arbeidet tok utgangspunkt i stikkordene «hus» «ansikt» og «barn». Kunstverket hang i instituttets møterom, senere i den nye kantinen. Det ble tatt med til Kalfarveien 31, og hang der i lunsjrommet til Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin. Det har per januar 2022 ikke blitt utstilt i Alrek helseklynge. Eva Elisabeth Børresen, f. Hecker, ble født i Berlin i 1920. Hun har utdanning fra Stuttgart 1937–1939 og senere Sverige og England. Hun hadde verksted i Oslo fra 1946, senere i Trondheim og Bergen. Produksjonen spenner fra bruksgjenstander i keramikk til store dekorative arbeider. Hun arbeidet ofte i et nonfigurativt språk, med grov og rustikk form. Hun har hatt en rekke separatutstillinger i Norge og i utlandet. På Vestlandet har hun stått for mange offentlige utsmykningsarbeid, blant annet ved UiB, Bergen diakonissehjem, Os sjukeheim og Florida sykehus. Hun oppnådde gullmedalje på Triennalen i Milano 1954 og honorert utkast i konkurransen om utsmykking av hovedtrappen i Stortinget i 1958. Hun var gift med interiørarkitekt og møbeldesigner Carl Runar Børresen (f.1912 i Sverige, død 1983), som blant annet var rektor ved Bergens Kunsthåndverkskole. De opplevde begge Krystallnatten i Tyskland i 1938, og flyttet til Oslo i 1939. Eva Børresen har senere vært aktiv i arbeidet mot rasisme. I mange år har hun vært bosatt i Fredrikstad. Når dette skrives, er hun, etter det vi vet, fortsatt i live, 101 år gammel. Foto: Arngeir Berge.